

לוח הענינים למסכת יבמות

קכג	בענין פטור ערוה
קכח	בקושית הגרעק"א אמאי בעי קרא לפטור צרת צרה
קלה	בענין אי דין צרת ערוה הוי פטור ליבום או דנתחדש דין עריות דאיסור צר"ע
קמב	בענין שניות אי הוו ערוה מדרבנן
קמז	בענין כלאים בציצית
קנד	בענין היתר גילוח בנוזיר מצורע
קסב	בענין ספק כודאי בסוטה
קסח	בענין פטור סוטה ליבום וחליצה
קעה	בסוגיא דבנים הרי הם כסימנים, ובדין הביאה שערות תוך הזמן
קפג	בענין הולד פגום לכהונה
קצא	בענין ממזרות אי מפקיע מקדושת כהונה
רד	בענין גר מצרי שנשא כותית עמונית, ובדין עכו"ם הבא על בת ישראל
רט	בדין צרת ערוה בזיקה
רטז	בדין יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה למ"ד נש זיקה
רכג	בגדרי ביאת שוגג ביבמה, ובדין ביאה בעל כרחא אי הוי כשוגג
רל	בענין יבום קטן בן ט'
רלו	בענין יחס עבד לאמו שפחה
רמא	בענין פלגינן, ואין אדם משים עצמו רשע בעדות סוטה ועדות אשה
רמז	קונטרס בענין פסולי קהל

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית והדפס ישירות מן התכנה

חדושי רבי שמואל - כתובות, יבמות רוזובסקי, שמואל בן מיכל דוד עמוד מס: 7 ה

חדושי רבי שמואל

מסכת כתובות

סימן א

בענין תקנת שקדו ובדין חלטה מעלה לה מזונות

איכא לתקנתא דשקדו מ"מ לא קבעו זמן לנישואין, וגדר התקנה היה רק דלא ישא אדם אשה אלא"כ קדמו לנישואין ג' ימים דהכנת הסעודה, ולכן כשהסעודה כבר מוכנה אין מקום לתקנה. ודעת הר"ן דכוכי מהא דמהני דעריח ל"י בזמן דלא נהיגא דה"כ בזמן דנהיגא נמי מהני עריח, נראה דס"ל דאף בזמן דלא נהיגא תקנת עזרא נמי קבעו זמן לנישואין משום תקנתא דשקדו, וא"כ כמו דמהני דה"כ"א הא דעריח ליה לשרויי למינסבא בכל יום, אעפ"י דקבעו חכמים זמן לנישואין, ה"כ נמי בזמן דנהיגא תקנת עזרא דמהני הא דעריח להחירו לישא ציוס א". ונמצא דיסוד פלוגתייהו הוי אי דה"כ עשו קביעות זמן משום שקדו או לא. ונחה יולא מחלוקת אי מהני עריח לבעל קביעות זמן, (ולבטן אות ג יבואר צוה יותר בהרחבה דעת העור והרמב"ם). [אמנם יעוי' בפרישה ס"י ס"ד סק"ה דביאר טעם שיטה זו באופן אחר, דהפרישה ס"ל כהנך ראשונים דפליגי עליה דהר"ן, וביאר בטעם הדבר דדוקא דה"כ דע"י מה דפעריקן ליה מתקנתא דשקדו יכול לישא בכל יום, ציעלו חכמים תקנתא היכא דערה והכין סעודתו, אבל בזמן דנהיגא תקנת עזרא דאף אם נפערהו מתקנתא דשקדו לא יוכל לישא אלא ציוס א' וד' בלבד, לא חילקו חכמים תקנתא משום רווחא דיוס א' בלבד].

א. גמ' (דף ג' ע"א) אמר רב שמואל בר יחזק לא שנו אלא מתקנת עזרא וכו', אבל קודם תקנת עזרא שצתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום, קודם תקנת עזרא מאי דהוה הוה הכי קאמר אי איכא צ"ד דקבועין האידנא כקודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום, ופריך הגמ' הא צעין שקדו ומשני דעריח ליה, ע"כ. ומבואר דבזמן דלא נהיגא תקנת עזרא, שכל עיכוז הנישואין הוא רק מפני תקנת שקדו [דשקדו חכמים על תקנת צנות ישראל שיכא עורה צסעודה ג' ימים], מהני הא דעריח והכין סעודתו כבר לשרויי למינסבא בכל יום, דצכה"ג לא שייכא תקנתא דשקדו. וכתב הר"ן [ועוד ראשונים] צריש מכילתין דה"כ בזמן דנהיגא תקנת עזרא נמי מהני הא דעריח לשרויי ליה למינסבא ציוס א' כיון דצכה"ג לא שייכא תקנתא דשקדו [דהא מתקנתא דעענת צתולים אין עיכוז למינסבא כי אם ציוס צ' וג' אבל לא ציוס א' כדאיתא בגמ' ריש מכילתין], אולם יש מהראשונים (הוצאו צשעמ"ק וכן דקדק שם דעת רש"י) שנחלקו עליו וס"ל דבזמן דנהיגא תקנת עזרא לא מהני הא דעריח, ובכל גווני אין הצתולה נשאת אלא ליוס הרציעי בלבד.

ובביאור פלוגתתם נראה, דהנך ראשונים דפליגי עליה דהר"ן סברי דהיכא דקבעו חכמים זמן לנישואין לא אתי האי דעריח ומפקעי' לתקנתא דרצק, דאעפ"י דעעריח ל"ש טעם התקנה, מ"מ תקנתא גופא מיהת לא בעלה, וכמ"ש הראשונים בלשונם "דתקנה קבועה היא" ולכן בזמן דנהיגא תקנת עזרא דאיכא תקנת קביעות זמן דנישואין הוי ציוס ד', אף דטעם להא דקבעו ציוס ד' ולא ציוס א' הוא משום שקדו ודעעריח ליכא לטעם זה, מ"מ התקנה דיוס ד' לא בעלה, והא דאמרי' בגמ' דהיכא דעריח והכין סעודתו ליכא לתקנתא דשקדו, הוא דוקא משום דמיירי דה"כ דלא נהיגא תקנת עזרא, דס"ל להנך ראשונים דצכה"כ לא תיקנו חכמים קביעות זמן להנישואין כלל, ואע"ג דאמרי' דגם צכה"כ

ב. והנה הרמב"ם צפ"י מהל' אישות הלי"ד כתב דאף האידנא צ"ד קבועין בכל יום אין נושאין נשים לא צע"ש ולא באחד בשבת גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת צתיקון הסעודה שהחתן ערוד צסעודה, והוא מהא דאיתא לקמן דף ה' גזירה שמא ישחוט בן עוף, ובהלכה י"ע כתב ח"ל הגיע הזמן שנתנו לאיש ולא נשאה נתחייב צמחונותיה אעפ"י שלא כנס, ואם הגיע הזמן צא בשבת או צע"ש אינו מעלה לה מחונות צאותו היום מפני שאינו יכול לכנס, ע"כ. ומשמע מדצריו דדוקא דהגיע הזמן צע"ש או צא בשבת הוא דאינו מעלה לה מחונות, כיון דאסור לכנס משום גזירה דשמא ישחוט בן עוף, אבל

הגיע הזמן ציוס צ' או ג' מעלה לה מחונתיה, ואעפ"י דאיכא לתקנתא דשקדו מ"מ אמרי' ליה דהיה לו לערוח לפני השבת, וכ"כ המגיד משנה דרק בזמן תקי"ע אין מעלה לה מחונות בהגיע הזמן קודם יום ד', ולכא"י יל"ע צוה דהא אמרי' להדיא צריש מכילתין "ועכשיו ששנינו שקדו וכו' הגיע הזמן וכו' אינו מעלה לה מחונות". אלמא דאף היכא דאינו יכול לכנוס משום תקנתא דשקדו נמי אינו מעלה לה מחונותיה, ולא אמרי' דהוה ליה למטרח קודם השבת. ול"ל דעת הרמב"ם דס"ל כשי' הראשונים הג"ל דבזמן דנהיגא תקנת עזרא לא שאני לן בין עריח ללא עריח, ובכל גווני אף הצחולה נשאת אלף ליום הרביעי. וממילא ח"ש הא דאמרי' צריש מכילתין דהיכא דהעיכוז משום תקנת שקדו נמי אינו מעלה מחונותיה, דהתם מייירי בזמן דנהיגא תקנת עזרא דאף לו יטרח קודם השבת נמי לא יהא רשאי לכנוסה אלף ליום הרביעי.

אולם נשיעת העור נראה דפליג על דעת הרמב"ם צוה וס"ל דאף בהגיע הזמן ציוס צ' או ג' אינו מעלה לה מחונות, דהנה העור ס"ל כשי' הרא"ש דלהלכה לא קיימא הך גזירה דשמא ישחוט בן עוף וכמו שמשמע מדבריו צסי' ס"ד דמוחר לישא צע"ש, ולפי"ז מאי דכתב העור צסי' נ"ו ח"ל "הגיע זמן וכו' או שהגיע זמן צא" בשבת אף חייב לזנוה", על כרחך כונתו משום תקנתא דשקדו, דהעור איירי שם בין בזמן דנהיג תקנת עזרא, ובין כשלא נהיג תקנת עזרא, (כן מוכח להדיא בצ"ח שם שכי' דעת העור דבהגיע זמן צע"ש מעלה לה מחונות כיון דלהעור מותר לישא צע"ש, וע"כ דאיירי על זכ"ז, דבזמן תקנת עזרא הא אסור לישא צע"ש). ומה שנקט יום א' לישנא דגמי' נקט אלף ה"ה יום צ' וג', וא"כ פליג על שי' הרמב"ם וס"ל דלא אמרי' ליה הוה לך לערוח לפני השבת אלף אף אם העיכוז הוא משום תקנתא דשקדו נמי אינו חייב להעלות מחונותיה, ואף דה"י צידו לערוח קודם שבת ואז ה"י יכול לישאנה ציוס א' לא איכפת לן, וכדחיי' גם דעת הר"ן הכי, דהנה הראשונים נשיעתמ"ק הקשו לשי' הר"ן הג"ל דס"ל דאף בזמן דנהיגא תקנת עזרא מהני הא דעריח להתירו לכנוסה ציוס א', מהא דאמרי' בסוגיין ועכשיו ששנינו שקדו וכו' הגיע הזמן ציוס א' אינו מעלה לה מחונות, ולשי' הר"ן אמאי אינו מעלה מחונותיה הא הוה יכול לערוח קודם השבת, וע"י נשיעתמ"ק שם שכי' צוה סצרות, או משום דרק היכא שהיו לו ג' ימים רגופים לערוח ולא ערר השיב שעיכוז הנישואין מחמתו, ועיי"ש צע"ש תלמידי רבינו יונה שאם יבין קודם שבת יש לחוש שיחקלקל הסעודה עיי"ש, ועכ"פ מצוחר דעת הר"ן דמה דלא ערר קודם שבת אין מחייבו מחונות, ובזה תליא פלוגתת העור והרמב"ם, דהעור ס"ל כסצרת השיעתמ"ק הכ"ל ולפיכך אין חייב להעלות לה מחונות בהגיע הזמן ציוס צ' או ג', דלא מליין לחייבו למטרח לפני השבת.

והרמב"ם לא ס"ל הך סצרת ולכך ס"ל דאף בהגיע הזמן ציוס צ' או ג' מעלה לה מחונות כיון דהיה לו לערוח לפני השבת.

ג. איברא נראה דאין אנו לריכין לומר דמחלוקת העור והרמב"ם תליא בצצרת השיעתמ"ק הג"ל. אלף דהעור והרמב"ם לשיעתיהו אזלי, דהנה הרמב"ם צפ"י הי"ד כתב ח"ל אף נושאין נשים לא צע"ש וכו' אלף שאר הימים יוכל לישא בכל יום שירצה, והוא שיטרח בצעודת הנישואין ג' ימים קודם הנישואין, ע"כ. ושמעי' מדבריו תרי מילי, חדא דגדר תקנת שקדו הוא שיטרח צהכנת הסעודה ג' ימים, ואינו שהות צעלמא דתיקנו חכמים שיחא לו שהות ג' ימים שיוכל להכין הסעודה, ומיהו אי יכול לערוח ולעשות סעודה בזמן קלר סגי צוה, אלף דאיכא חיוצ לערוח שלשה ימים צהכנת הסעודה, וכדמצוחר להדיא בלשון הרמב"ם "שיטרח בצעודת הנישואין ג' ימים קודם הנישואין". עוד שמעי' מדבריו דהאידנא דצ"ד קצועין בכל יום לא תיקנו חכמים קביעות זימנא לנישואין כלל אלף יכול לישא בכל יום שיחפון ובלצד שטרח קודם ג' ימים, דהא הרמב"ם לא הזכיר כלל הך קביעות זימנא דיום ד' לענין צוה"ז. אכן צעור משמע דפליג אשי' הרמב"ם צצ' דינים אלו, דהנה העור צסי' ס"ד כתב ח"ל ובצוה"ז דאין זמן קצוע לשיבת צ"ד יכול לישא בכל יום שירצה מימות החול ובלצד שיחיה לו לרכי סעודה מוכן, ואם אין לו מוכן לא ישא קודם יום רביעי, ע"כ. הרי דס"ל להעור דאף צוה"ז קצבו זמן הנישואין ליום ד', וכמש"כ "לא ישא קודם יום רביעי". ומשמע נמי דס"ל דצתקנתא דשקדו לא תקנו חיוצ למטרח חלתא יומי צהכנת הסעודה, אלף הגדר דתקנת שקדו הוא דכיון דחכמים חפלו שיטרח צהכנת הסעודה, לכן תקנו שיחא לו ג' ימים שהות שיוכל להכין הסעודה, וכדמצוחר בלשון העור שכתב "ובלצד שיחיה לו לרכי סעודה מוכן" ולא כתב ובלצד שיטרח ג' ימים כלישנא דהרמב"ם.

ונראה דיסוד כל הך פלוגתות דהרמב"ם והעור חד הם, דהנה נראה דמה דס"ל הרמב"ם דצוה"ז ליכא קביעות זמן, מקורו הוא מהא דמצוחר בסוגיין דצוה"ז מהני הא דעריח לשרויי ליה לכנוסה בכל יום דהרמב"ם ס"ל דהיכא דקצבו חכמים זמן לנישואין לא יתכן למימר דאחי' הא דעריח ועקריה לתקנתא דרבנן, [וכמשנ"ת לעיל אות א צשי' הראשונים דפליגי על הר"ן וס"ל דבזמן דנהיג תקנת עזרא אסור לו לישא ציוס א' ואף היכא דעריח], ומה מוכרח דצוה"ז ליכא כלל קביעות זמן ולכן מועיל הא דעריח להתירו לישא בכל יום, אכן העור ס"ל כמשנ"ת לעיל צשי' הר"ן דאף היכא דקצבו זמן להנישואין מ"מ שייך לומר דמהני הא דעריח לאפקועי לתקנתא כיון דצוה"ג ליכא לעמא דהתקנה,

ואשר לכן ס"ל להטור דליכא ראי' מסוגיין דזבחי"ז לא קצבו זמן לנישואין, (והנה לעיל אות ב הכרחנו צשי הרמב"ם דזמן דנהגא תקנת עזרא לא שאני נן בין עריה לנא עריה, חכ תואם מאד לדברינו עתה דהרמב"ם ס"ל כהך ראשונים דפליגי עליה דהר"ן. אומנם צשי הטור אעפ"י דכתבנו דס"ל כהר"ן דעריה מהני אף נגד תקנתא דקביעות זימנא, מ"מ אין הכרח שהטור סובר דאף בזמן דנהיגא תק"ע מהני הא דעריה גשרויי ליה למינסב ציוס א', דיתכן לו' כמו שכתבנו לעיל אות א צשם הפרישה דמשום רוחא דיוס א' לא חילקו חכמים תקנתם, ואכן צאמת לדברינו א"ל לסדרת הפרישה, דהטור לשי' מוצן היעצ אף בלא זה). וכיון שס"ל להרמב"ם דזבחי"ז ליכא קביעות זמן לנישואין ע"כ הולך לו' דגדר דתקנת שקדו הוא שחייצוהו חכמים שיערה ג' ימים, דאל"כ מאי פריך הגמ' והא צעי שקדו, הלא אם שקדו זה רק שהות כדי שיערה צסעודה א"כ לא היו סתירה למאי דאמרי' דזבחי"ז אשה נשאת בכל יום, אלא בהכרח דשקדו הוא חיוצ לערוה ג' ימים ולכן פריך שפיר האיך אמרי' דזבחי"ז אשה נשאת בכל יום. אמנם לשי' הטור דזבחי"ז נמי איכא קביעות זמן לנישואין, אין כל ראי' דהגדר דתקנת שקדו הוא שיערה צפועל ג' ימים, דלעולם נוכל לו' דכל עיקר התקנה דשקדו הוא רק שיהא לו שהות שיוכל להכין הסעודה, ולפיכך קצבו זמן הנישואין ליוס ד', ואעפ"כ פריך הגמ' שפיר דכיון דקצבו חכמים הזמן ליוס ד' א"כ האיך אמרי' דזבחי"ז אשה נשאת בכל יום. עוד נראה לתלות פלוגתתם לענין שקדו צפלוגתתם לענין קביעות זימנא דזבחי"ז צאופן אחר, דהנה תניא צצרייתא (דף צ' ע"א) ותנשא צא' צשצת, שקדו חכמים על תקנת צנות ישראל שיהא טורה צסעודה אחד צשצת שני צשצת ושלישי צשצת וצריעי כונסה, ע"כ. והקשה המהרש"א אמאי הולרכו לשקדו ג' ימים, והרי סגי גם צשקדו יום א', דמתמת שקדו דיוס א' לא יוכל לישא ציוס א' צשצת וממילא לא יוכל לכנוס עד יום ד' משום תקנתא דעענת צתולים, ותירץ הגרעק"א דהתנא אמר האמת דיש שקדו ג' ימים והנפק"מ צזה הוא לזמן הזה דצתי דינין קבועין בכל יום ומ"מ אסור לכונסה עד יום ד' משום תקנתא דשקדו, והנה תי' אינו עולה אלא לדעת הטור דזבחי"ז נמי איכא לתקנתא דקביעות זמן, אצל לשי' הרמב"ם דזבחי"ז יכול לישא בכל יום ומתחייב מיד צמזנות ל"ש תירוצא דהרעק"א והדרה קושי' המהרש"א, ומכא הכריח הרמב"ם דאיכא חיוצ לערוה תלתא יומי צהכנת הסעודה, חכו מאי דאתא התנא לאשמעי', שתיקנו חכמים שיהא טורה ציוס א' ויהא טורה ציוס צ' ויהא טורה ציוס ג'. ומעתה נראה דאף מאי דפליגי לענין הגיע הזמן ציוס צ' או ג' אי חייב להעל"מ תליא נמי צהך פלוגתא אי איכא דזבחי"ז קביעות זמן ציוס ד', דהטור דס"ל דאף דזבחי"ז

איכא קביעות זמן לנישואין ציוס ד', א"כ היכא דהגיע הזמן ציוס צ' או ג' אין חייב להעלות לה מזונות דהא חכתי לא מעא זימנא דהנישואין, ואעפ"י דהיה יכול לערוה לפני השצת וממילא היה מותר לו לכונסה, מ"מ אינו חייב לחפש תחצולות לצטל מעליו את התקנה, ואף אי נסבור דלערוה קודם שצת הוי לכתחילה ודלא כסצרות השיעמ"ק שהצחנו לעי' סוף אות ב. אצל להרמב"ם דס"ל דזבחי"ז ליכא קביעות זמן ויכול לישא בכל יום, א"כ בהגיע הזמן ציוס צ' וג' חייב להעלות לה מזונותיה, ואעפ"י דלכתי אינו רשאי לכונסה עד שיערה צהכנת הסעודה ג' ימים מ"מ לא מפער צהכי, דהיה לו לערוה לפני השצת.

ובזה נראה נמי ליישב דברי הר"ן צריש מכילתין, דהנה הר"ן צמתני' הקשה אמאי תני צמתני' רק הטעם דעענת צתולים ולא הזכירה המשנה גם עעם דשקדו, ותי' צחד תי' דמשום שקדו לחוד לא היו חכמים מתקנים זמן לנישואין, ורק צתר שצבר תקנו זמן משום טענת צתולים קצבו נמי דהזמן יהא רק יום ד' ולא יום א' משום שקדו, והקשו עליו המפרשים (עי' צשיעמ"ק) מהא דקפריך הגמ' (דף ג') על הא דאמרי' דזבחי"ז אשה נשאת בכל יום, והא צעי שקדו, אלמא חזי' דאף דזבחי"ז דליכא לתקנתא דעענת צתולים קצבו נמי זמן משום שקדו לחודי', ותי' צזה המפרשים דכוונת הגמ' דאף דלכתחילה לא היו מתקנים משום שקדו לחודי' זמן, מ"מ צתר דצבר תקנו צזמן תקנת עזרא גם משום שקדו שצ לא ציעלו לדין שקדו אף דזבחי"ז. ואולם אין תי' זה מספיק דסצרה זו אף דיש לה מקום מ"מ ודאי דאינה מוכרחת, ושפיר י"ל דכי היכי דקודם תק"ע לא תקנו משום שקדו לחודי' זמן ה"ג דזבחי"ז דליכא לתק"ע נמי לא תקנו משום שקדו לחודי' זמן, וצדף ג' הרי מצואר דלהגמ' ה"י צרור דמשום שקדו לחוד נמי ישנה לתקנה עכ"פ דזבחי"ז עד שמכח זה הקשחה על רב שמואל צר ילחק דס"ל דאשה נשאת בכל יום, ול"ע מנ"ל להגמ' הא, והא י"ל דלרב שמואל צר ילחק ס"ל דזבחי"ז הוי כקודם תק"ע. אמנם לפי משנית א"ש, דהרי הק' המהרש"א אמאי הולרכה הצרייתא לומר שקדו ג' ימים ולא סגי צשקדו דיוס אחד כדי שלא תוכל לינשא ציוס א' וממילא תנשא ציוס ד' משום צתולים, ותי' הגרע"א דהנפ"מ דזבחי"ז דליכא לתק"ע ולכן צעי' לשקדו ג' ימים, וציארנו דלהטור דס"ל דצתקנת שקדו לא נאמר חיוצ עירחא דג' ימים כי אם קביעות זמן מוכרח מה דגם דזבחי"ז איכא קביעות זמן, וגם נצבאר לעיל דהר"ן סובר כהטור, וא"כ הרי מוכח מגוף הצרייתא דזבחי"ז איכא לקביעות זמן משום שקדו, וצהכרה הטעם צזה כמש"כ המפרשים צשיעמ"ק], ולכן שפיר קשיא להגמ' על רב שמואל צר ילחק והא איכא שקדו, כיון דצצרייתא מוכח כן.

אכן כ"ז יתכן רק צשי הרמז"ס והטור, אבל צש"ע
 א"ל לומר כן, דהמחבר פסק (צסי ס"ד) כדעת
 הרמז"ס דצעי שיערר צסעודה ג' ימים, וכן ס"ל
 כהרמז"ס דצוה"ז ליכא קביעות זמן [דלא הביא הזמן
 דיוס ד' לענין צוה"ז], ואילו לענין הגיע הזמן ציוס צ' או
 ג' ס"ל כדעת הטור דאינו חייב להעל"מ, [דהא המחבר
 צסי ס"ד כתב דכבר נחפשע המנהג דלא חיישי לגזירה
 דשמא ישחט צן עוף וא"כ מה שפסי צסי נ"ו דאם הגיע
 הזמן ציוס א' אינו מעלה לה מזונות ע"כ כונתו הוא
 משום תקנת שקדו, ולאו דוקא יוס א' אלא דה"ה צ' וג'].
 ולהג"ל קשה הא כיון דפוסק הש"ע דליכא קביעות זמן
 צוה"ז, א"כ צהגיע הזמן ציוס צ' וג' היה לו לפסוק כדעת
 הרמז"ס דחייב להעל"מ כיון שהי יכול לערוח קודם
 השצת, אלא ע"כ ל"ל דטעם הש"ע צמאי דס"ל דהגיע
 הזמן ציוס צ' וג' מעלה לה מזונותיה, הוא מפאת הך
 מלחא שבצחנו לעיל סוף אורח צ צסס תלמידי רבינו יונה,
 צעעמא דלא חייצוהו חכמים למערה לפני השצת.

ד. והנה צעלס שי הטור הג"ל דאף צוה"ז איכא
 קביעות זמן ליוס ד', לכארי ל"ע דמאי נ"מ
 בקביעות זמן זה הא ממ"נ אי עריח ליה לא צעיין יוס
 ד' (וכמ"ש הטור דאם לרכי סעודה מוכנים יכול לישא
 צכל יוס). ואי לא עריח ליה הלא אינו יכול לכנוס אף
 ציוס ד' וכמבואר צטור צסי ס"ד דהיכא דקרוצי הכלה
 חוצעים אוחו שיעשה סעודה, דינא הוא דכייפיין ליה
 להכין סעודה לפי כבודו ולפי כבודה. וצחמת כבר הקשו
 הראשונים על מתניי כעין קושיא זו, וכצצו צזה הרמ"ה
 וברא"ה דאיכא נ"מ היכא דאומר ערחתו דאי צא
 לכונסה ציוס ד' נאמן ואי צא לכונסה קודם לריך להציא
 רא"י, ול"ל צכונת דצריהס דאי כונסה ציוס ד' דהוא זמן
 הנישואין מאי טעמא ילערך להציא רא"י שסעודתו מוכנת
 אבל צצא לכונסה קודם זמן הנישואין דרובה לצעל
 קביעות זמן שתקנו חכמים לריך הוא להציא רא"י שאכן
 סעודתו מוכנת וליכא להתקנה בקביעות זמן, אמנס צטור
 לא משמע דהו כל הנפקותא צמה שפסק דלא ישא קודם
 יוס רצעי, אלא דנראה פשוע דאיכא צ' נפק"מ, חדא
 היכא שיש לו אפשרות להכין הסעודה אחר החופה, דאי
 צא לכונסה קודם יוס ד', לא הפקיעו חכמים תקנתס
 דקביעות זמן אלא היכא דכבר מוכן לו לרכי הסעודה,
 אבל צצא לכונסה ציוס ד' דליכא לן עליה אלא משום
 חיובא דעל החתן להכין הסעודה יכול להכין הסעודה
 אחר החופה, ועוד נפקותא איכא צמאי דתקינו להך צימנא
 דיוס ד', לענין אי מהני מחילה, דהנה החלקת מחוקק
 סי' ס"ד סק"צ כתב דמהני מחילה אלתקנתא דשקדו,
 אמנס יתכן שדצריי הס דוקא צשי הש"ע דס"ל דצוה"ז
 ליכא קביעות זמן והוי רק חיוב סעודה ולכך מהני

מחילתס, אבל להטור דצוה"ז נמי איכא קביעות זמן אפשר
 ל' דלא מהני מחילתס, דאע"ג דלענין עלס הסעודה היו
 יכולים למחול, מ"מ תקנתא דקביעות זמן לא מתצטלא
 ע"י מחילה, ואולם אין זה מוכרח ד"ל שכשמוחל וליכא
 חיוב סעודה אין גם דין קביעות זמן, דלא קצצו זמן כי
 אס צמקוס חיוב סעודה, וצחמת מלינו צזה מחלוקת
 ראשונים שהריעצ"א צד"ג כ' להדיא דלא מהני מחילה
 לצעל תקנ"ה דיוס ד' משום שקדו, וברא"ה כ' דמהני
 מחילה. ומעכה י"ל דהטור ס"ל צשי הריעצ"א דעל
 קביעות זמן לא מהני מחילה, ושפיר איכא נפ"מ צמאי
 דתקינו רצבן קביעות זמן לענין שלא תועיל מחילתס.

ב

א. כתב הטור (אהע"ז סי' נ"ו) ח"ל הגיע הזמן שנתנו
 לה ואין הארום כונס חייב צמזונותיה, ואס
 מעכצו אונס כגון שחלה הוא או היא או שפירסה נדה
 וכו' אינו חייב לזונה, ע"כ. משמע דצין צחלה הוא וצין
 צחלתה היא הא דאינו מעלה לה מזונות הוא משום דהוי
 אנוס, ולכך כילינכו הטור צחדא מחתא, ואעפ"י דאמרי
 צסוגיין (דף צ' ע"א) דאפי' אס תמצי לומר חלה הוא
 מעלה לה מזונות וליכא פטורה צאונס, מ"מ צחלתה היא
 איכא לד אחרונא לפטור דמצי אמר לה אנא הא קאימנא
 ואין העיכוב מלידי, מ"מ ס"ל להטור דלהלכה דקיי"ל
 דאונס פטור חו ליכא נפקותא צמאי דמצי אמר לה אנא
 הא קאימנא. ולא לריכנא לעעס זה.

אולם משמעות דצרי הרמז"ס נוטה דהציא אף להך
 טעמא דאנא הא קאימנא דהרמז"ס (פ"י מהל' אישות הל' י"ע) כתב ח"ל הגיע זמן שנתנו לאיש ולא
 נשאה נתחייב צמזונותיה אעפ"י שלא כנס וכו', וכן אס
 חלה הוא או היא או שפירסה נדה כשהגיע הזמן, אינו
 מעלה לה מזונות, שהרי אינה ראויה להנשא עד שתעבר
 או עד שתצריא, וכן הוא אינו יכול לישא אשה עד שיצריא,
 ע"כ. ויש לדקדק צאריכות לשון הרמז"ס שכתב שהרי
 אינה ראויה להנשא וכו' וכן הוא אינו יכול לישא אשה
 וכו', ולא כיייל לשיניהס צחדא מחתא דא"א לנישואין עד
 שיכו שניהס צריאים. ויתכן לומר דכוונת הרמז"ס
 להדגיש דצוונא דחלתה היא אזי זולת טעמא דאונס איכא
 נמי טעמא אחרונא לפוערו מלהעלות לה מזונותיה, חבו
 שהאריך צלשונו לומר דפטור צחלתה לא רק משום דאינו
 יכול כי אס משום שהיא אינה ראויה, חס כסצרת הגמי
 דמצי אמר אנא הא קאימנא, ורק צחלה הוא דהיא ראויה,
 לריך לעעס דאינו יכול משום אונס, ולכן חילק הרמז"ס
 הסבר העעס של חלה הוא ושל חלתה היא, [ואולם אי"ז
 מוכרח צחלת צכוונת הרמז"ס ויתכן דכ' הסבר צעלמא
 צארוכה, ואכן לדצרינו מתפרש היעצ יותר כוונת

הרמב"ם], ואולם לפי"ז ל"צ למה צאמת הביא הרמב"ם לטעם זה, ומאי נפק"מ צוה לצטר דסגי צעטס דחנום. **והנה** צחוס' (דף צ' ע"ג ד"ה לפיך) איחא דאף אי חלה הוא פטור מלהעלות מחנותיה מ"מ היבא דחלה אחר הגעת זמן הנישואין חייב להעלות לה מחנות, וכן פסק הרמ"א סי' נ"ו סי' ג', וכתב המהר"ם שי"ף דדוקא חלה הוא אחר הגעת זמן מעלה לה מחנות, אבל חלטה היא אפי' לאחר הגעת זמן אין מעלה מחנותיה, [והביאו הגרעק"א להלכה בגליון השו"ע שם, וכן נקט בדעת המהרש"א]. וביאר דבריהם הוא, דלא מיבעי' למאי דמצוה צחוס' לקמן דף ק"ז ע"ג ד"ה עמד בדן דעמא דחלה לאחר הגעת זמן מעלה מחנותיה הוא משום דל"ח חנוס כיון שהיה יכול לכונסה בתחילה כשהגיע הזמן, ולפי"ז פשיטא דחלטה היא אחר הגעת זמן פטור מלהעלות מחנות, דהא לאו מעטס חנוס קא מפער, אלא אף למאי דמצוה צחוס' צסוגין דהא דחייב צחלה לאחר הגעת זמן הוא משום דכבר נתחייב לה מחנות צהגעת הזמן, מ"מ איבא למימר דהך טעמא לא שייכא אלא היבא דבא להפער מעטס חנוס, אבל היבא דהיא אין ראוי להנשא, כיון דאין העיכוז מלידו אי אפשר לחייבו צמחנות, דהא סו"ס לאו אשתו היא. והנה דברי המהר"ם שי"ף נמצא דאיבא נפק"מ גם לדינא צסצרה דחלטה היא פטור משום דאנא הא קאימנא, ולפי"ז מדברי העור הג"ל דלא הביא הך טעמא דאנא הא קאימנא מוכח דס"ל דאף צחלטה היא אחר הגעת זמן חייב להעלות לה מחנות ודלא כהמהר"ם שי"ף, דאל"ה יקשה הא איבא נפקותא צהך טעמא ואמאי השמיעו העור, אלא ע"כ דלהלכה לא שאני לן צין חלה הוא לחלטה היא. [וצאמת של"ע על הגרע"א שהביא דעת המהר"ם שי"ף ולא העיר עליו מדברי העור], אולם לפי"מ שדקדקו דהרמב"ם הביא להאי טעמא א"כ נראה דמהא מוכח דס"ל דיש נפק"מ צהאי טעמא אף לדינא והיינו כהמהר"ם שי"ף, [ואף שלא הזכיר הרמב"ם לנפק"מ זו דהמהר"ם שי"ף היינו משום שהרמב"ם אינו מביא כי אם ליסודי ההלכה ולא לנפק"מ העולים מהם], ולפי"ז דינו של המהר"ם שי"ף שנוי צמחלוקת הרמב"ם והעור.

ב. ואי נימא כשי' המהר"ם שי"ף תחייב לן קושי' החוס' הרא"ש. דהנה אמרי' צריש פרקין ועכשיו ששינוי שקדו וכו' הגיע הזמן צאחד צשצת מחוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מחנות, לפיכך חלה הוא או שחלטה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מחנות וכו' החוס' הרא"ש (הוצא צשעמ"ק) דצרישא הוה ליה למתני חלטה היא ולצטר הכי חלה הוא, דהא חלטה היא פשיטא עפי, וככל דוכתא נקטינן צדרך לא זו אף זו, ולא צדרך זו ואין לריך לומר זו, צרם לשי' המהר"ם שי"ף

לק"מ, דנראה דהא דנקט חלה הוא או חלטה היא לא נקט תרי אופנים של חנוס, כי אם דחידש לן דאיבא תרי דיני דפטורי מחנות, דחלטה הוא אשמעי' דחנוס פטור, וצחלטה היא אשמעינן דין נוסף דמני אמר לה אנא הא קאימנא, ואיבא נמי נפקותא לדינא צהך דמני למימר אנא הא קאימנא צחלטה לאחר הגעת הזמן, דאשפי' דליבא הכא לפטורא דחנוס מ"מ אינו מעלה מחנותיה, וכמשנ"ת. וממילא ל"ש זה כלל לזו ואל"ל זו כיון דהוי צי צברים נפרדים.

אלא דא"כ ל"ע דהא מקור הך דינא דחלה וחלטה פטור מלהעלות מחנותיה הוא מהא דאמרן "ועכשיו ששינוי שקדו" וכו' וכמצוה צגמ', ולמה שביארנו דצחלטה נחדש דין פטור דאנא הא קאימנא מלבד פטור חנוס קשה דצשנמא פטורא דחנוס שפיר ילפינן לה דכמו דאשכחן צחנוס מחמת התקנה דפטור כמ"כ פטור צכולי חנוסי, אבל הך פטורא דמני אמר לה הא קאימנא היאך שמעי' לה מהא דשקדו [ומאי קאמר רצ יוסף ועכשיו ששינוי שקדו וכו' חלטה היא אינו מעלה מחנותיה] והנראה צזה דהנה צמהר"ם שי"ף מצוה דדינא דחלטה היא אחר הגעת זמן תליא צספיקא דהגמ' אי מני אמר לה אנא הא קאימנא או לא, ולפי"ז להלכה הוי צעיה דלא איפשיעא [וכ"כ מהגרע"א], אכן צאמת נראה לומר דעפי' סצרת המהר"ם שי"ף דצחלטה לאחר הגעת זמן נמי שייך סצרת אנא הא קאימנא ודלא כהעור, יבא דדין דפטור צחורת ודאי ממחנות ואין כאן ספיקא דדינא, וטעמא דמילתא, משום דצגמ' מצוה דכל הסצרה שלא יוכל לעטון אנא הא קאימנא הוא רק משום דמליא אמרה ל"י נסתחפה שדכו, ונראה פשוט דכל הטעם דנסתחפה שדכו שייך רק להל"ד שס"ל להגמ' דצחלה הוא חייב אבל למה דקיי"ל דחלה הוא אינו מעלה לה מחנות מוכרח מה דאף צשעת הגעת זמן אכתי לא חשיבא שדכו, ומשום דכל מה דשייך לפוערו היבא דהוא חנוס היינו רק אי נימא דלא חשיבא עדיין שדכו וכשחלטה היא אינו חייב וצזה יש לדון היבא שהעיכוז מלידו ורק דהוי צחנוס אי חייב או לא, אבל אי נימא דכבר חשיבא שדכו פשוט דאף אי הוי חנוס חייב לה מחנות דאי חשיבא שדכו עד שאנו דניס למחלטה כנסתחפה שדכו פשוט דלא יתכן לומר דחנוס דידי' יפטור ממחנות, ולפי"ז הרי נמצא דכל מה שדנה הגמ' אי צחלטה היא חשיבא שדכו היינו רק חת"ל דצחלה הוא מעלה לה מחנות, אבל למאי דקיי"ל דצחלה אין מעלה לה מחנות ודאי דלא חשיבא נסתחפה שדכו, ולפי"ז נמצא דלדינא דחלה פטור ה"ה דחלטה היא אפי' לאחר הגעת זמן נמי איבא לסצרת אנא הא קאימנא, ומעשה א"ש הא דאמר רצ יוסף דמהא דשינוי דהגיע זמן צאי צשצת אינו מעלה מחנות [והיינו משום דחנוס צתקנתא], שמעי' מינה דחלה הוא פטור מלהעלות לה מחנות כיון

דאנוס הוא, וממילא שמעי' נמי דבחלחה היא איכא פטור
נוסף דאנא הא קאימנא, וכמש"י דאי חלה פטור מוכח
דליחא לסברת נסתחפה שדכו ואיכא לסברת אנא הא
קאימנא.

ואכן עיקר סברת המהר"ם שיף אינה מוכרחת דודאי
יש מקום גדול לומר דאף דבשעת הגעת זמן אכתי
לא השיבא שדכו בחלחה או בחלה הוא, וממילא דבחלחה
יש לו טענה דאנא הא קאימנא, מ"מ היכא דבשעת הגעת
זמן היתה ראוי' לנשואין והי' חייב לישא אותה כבר חל
עלי' שם שדכו ואם תחלה עוד מעתה יהא זה נחשב
דנסתחפה שדכו, ונראה דהו' באמת סברת העור
שהוכחנו לעי' בדעתו דס"ל דבחלחה לאחר הגעת זמן
מעלה לה מחנות ודלא כהמהרמ"ש, והיינו בהכרח משום
דס"ל דאמר' נסתחפה שדכו ולכן אין כאן טענה אנא
הא קאימנא, ואף דלמה שביארנו מוכח דלמסקנא בשעת
הגעת זמן לא השיבא שדכו, מ"מ סובר העור דלאחר
הגעת זמן השיבא שדכו, ופטור דאין כאן סברת שדכו.
ולפי' נמצא דבין העור ובין המהרמ"ש ס"ל דלהלכה
נפטע דיכול לטעון אנא הא קאימנא, ורק דהנידון ביניהם
הוא דלסברת העור שייכא האי סברא רק בשעת הגעת
זמן, ולסברת המהרמ"ש שייכא האי סברא גם לאחר
הגעת זמן.

מחנותיה, ולכן פירסה נדה לאחר הגעת זמן חייב
במחנותיה, והנה התם בפירסה נדה הרי בעיכוז מלידה,
ואעפ"כ אמרי' דפירסה לאחר הגעת זמן חייב להעלי"מ,
ומשמע להדיא דאחר שהגיע הזמן ולא נישאו, לעולם חייב
להעלות מחנותיה, ולא מהני הך טעמא דאנא הא
קאימנא. ודלא כמ"ש המהר"ם שיף.

ואכן באמת זה אינו ואין כלל סתירה להמהר"ם שיף,
דנראה פשוט דאף דמצואר בסוגיין דפירסה
נדה בשעת הגעת זמן יש יותר סברא לפטורו מבחלחה,
מ"מ נראה דפירסה נדה לאחר הגעת זמן אין לפטורו
כמו בחלחה, ואף אי בחלחה פטור מ"מ בפירסה נדה
יתחייב, ומשום דפירסה נדה אין יכול לומר לה אנא
קאימנא והעיכוז מלידה דהרי כן הוא דרך הנשים, ורק
דבשעת הגעת זמן אמרי' דכיון דמלד טבעה אינה יכולה
לינשא לא השיב כלל שהגיע זמנה לינשא, ולכן אף אי
בחלחה חייב מ"מ בנדה פטור, אבל לאחר הגעת זמן
דכבר נתחייב בשעת הגעת זמן לישא אותה ול"ש הו'
לפטורו מחמת דחשיב כאילו ליכא הגעת זמן כלל, אין כלל
פטור בפירסה נדה, ורק בחלחה אחר הגעת זמן שייך
לפטורו משום דאי לא אמרי' נסתחפה שדכו השיב שהיא
מעכצת הנשואין משא"כ בפירסה נדה שע"מ כן קידש
אותה תחילה שהיא פעמים נדה ופעמים עהורה וכן הוא
טבעה אין יכול לומר שהיא מעכצת הנישואין. ובדאי
דחשיב שכל העיכוז הוא מחמת שלא קידשה מיד בהגעת
הזמן. [ואומנם ראיית המקנה לשי' החוס' הוי ראי'
גדולה דאם היינו פוערים חלה לאחר הזמן, והיינו דהיינו
אומרים דאף היכא שהעיכוז הוא מלידו וגם כבר הי' לו
אפשרות לישא אותה מתחילה מ"מ כל שעכשיו אין לו
אפשרות לכונסה פטור ממחנות, א"כ גם פירסה נדה
לאחר הזמן לריך ליפטר כיון שעכשיו אין לו אפשרות
לכונסה, ומדחייב בנדה וכדאן צמתני' מוכח דגם בחלה
חייב].

ג. אומנם לכאוי דברי המהר"ם שיף נסתרים ממשנה
ערוכה דהנה המקנה (בקי"א סי' נ"ו סי'
ג') כתב להוכיח כדברי החוס' דבחלה הוא אחר הגעת
הזמן מעלה לה מחנות, מהא דתנן לקמן דף נ"ז דהיכא
דבגיע הזמן ולא נישאו נתן לה מחלה תרומה (והוא
למשנה ראשונה דאובלת בתרומה מהגעת זמן) ומחלה
חולין כדי שיהיה לה מה לאכול צימי עומאת נדה,
ולכאוי הוא נגד מאי דאמר' בסוגיין דפירסה נדה אין
מעלה לה מחנות, אלא מהכא מוכח כדברי החוס'
והמרדכי והרמ"א דבנאנס לאחר הגעת זמן חייב להעלות

סימן ב

בענין אונס ביום אחרון, ובענין אונס בגיטין

לדחות את קיום הנדר הזמן שלאחר כך ואח"כ הא נאנס,
אונס מקרי, או דלמא דכיון דהיה צידו לקיים את הנדר
מעיקרא בתחילת הזמן, ל"ש למיחשבא אנוס צמה שנאנס
אח"כ ביום אחרון, דמעיקרא מיהת לאו אנוס הוה.
ובקל"ה"ה (סי' נ"ה סק"א) כתב להוכיח מסוגיין רפ"ק
דכתובות (דף ז' ע"ב) דאונס ביום אחרון שמיא אונס.

א. כתב הרמ"א (יו"ד סי' רל"ב סי"ב) מי שנשבע או
נדר לעשות דבר תוך שנה וכי' ואם לא עשהו
מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשותו ושכח או נאנס
אח"כ ולא עשהו י"א דמקרי אונס (הר"ן פ' כ"ל הרגל)
ויש אומרים דלא מקרי אונס. (חידושי אגודה פרק מי
שלאחו) ופלוגתתם היא מי אמרי' כיון דמעיקרא היה יכול